

27.10.1968

27.október: zákon o federalizácii Československa

Federalizácia česko-slovenského štátu bola jedným z hlavných cieľov slovenskej politickej reprezentácie po roku 1944. Politické kompromisy a dôraz na centralizáciu moci v štáte pochovali túto víziu, vychádzajúcu z rovnocenného postavenia oboch národov – Slovákov a Čechov a z oboch častí štátu. Otázka postavenia Slovenska v štáte sa s naliehavosťou otvorila aj v komunistickom režime vždy, keď sa pomery aspoň čiastočne demokratizovali a naopak pri ústupe od demokratizačných trendov sa víťazil štátny centralizmus.

V roku 1956 bol prijatý zákon o posilnení právomocí slovenských národných orgánov, no po návrate k tvrdému novostaliniskému kurzu od roku 1957 sa tieto zmeny odstránili a vyústili do prijatia ústavy z roku 1960, kde bol zrušený slovenský Zbor povereníkov ako výkonná zložka moci. Jedným z dôležitých znakov obrodného procesu z roku 1968 bolo úsilie o federalizáciu centralisticky spravovaného štátu. Pre náročnú prípravu federalizácie sa však tento významný štátoprávny akt mohol uskutočniť až po príchode intervenčných vojsk do Československa.

V dôvodovej správe pre prijatie ústavného zákona o federácii sa písalo: „Základom nového štátoprávneho usporiadania Československej socialistickej republiky na federatívnom základe sa musí stať dobrovoľný zväzok rovnoprávných štátnych útvarov českého a slovenského národa založený na ich práve na sebaurčenie. Pre tento cieľ je potrebné urýchlene vytvoriť český národný orgán, ktorý by sa do uskutočnenia federalizácie stal orgánom ústavnej politickej reprezentácie českého národa. Ustanovenie rovnoprávného partnera slovenských národných orgánov je základným predpokladom demokratického postupu pri riešení všetkých otázok spojených s federalizáciou. Zároveň je nutné už pri tejto príležitosti ústavne zakotviť zásadu vyplývajúcu z podstaty federalizácie a vylučujúcu prehlasovanie slovenských poslancov v Národnom zhromaždení pri schvaľovaní nových štátoprávných vzťahov medzi českým a slovenským národom.“ Pražský parlament prijal ústavný zákon o federácii 27. októbra 1968.

.....
.....

O tri dni neskôr ho slávnostne podpísal prezident, predseda vlády a predseda parlamentu na zrekonštruovanom bratislavskom hrade, pri ktorom zasadili symbolické tri lipy. Zákon vstúpil do platnosti od nového roka 1969. Federácia odstránila dlhodobé centralistické riadenie štátu. Vznikla Slovenská socialistická republika a Česká socialistická republika. Začali fungovať spoločné federálne orgány – vláda, federálne zhromaždenie (snemovňa ľudu s 2/3 väčšinou poslancov z Česka a snemovňa národov s paritným zastúpením poslancov zo Slovenska a z Česka), prezident.

Po prvý raz v moderných dejinách Československa sa vytvoril samostatný český parlament a vláda. Ďalšie roky však ukázali, že normalizácia sa stáva hrobárom federácie. Komunistická strana ovládaná dogmatickými konzervatívami opäť zaujala miesto najdôležitejšieho mocenského centra, ktoré ovláda štátne orgány. Federácia v takýchto podmienkach nielenže nebola dotiahnutá dokonca, ale postupne sa začala redukovať. Zdôvodňovalo sa to nielen jej vedúcou úlohou, ale aj zásadou „demokratického centralizmu“ a potrebou posilniť socialistický štát. Od roku 1970 sa prijímali tzv. kompenzačné zákony, ktoré menili zákon o federácii tak, že zvyšovali kompetenciu federálnych orgánov na úkor republikových. Nebola prijatá ústava federácie ani ústavy jednotlivých republík. Tento stav trval až do pádu komunistického režimu v novembri 1989.

~~~~~  
Prof. Mária Tonková, Prof. Róbert Letz, Prof. Anna Bocková  
~~~~~

References: